

עיונים בפרשת השבוע ובעניני דיומא

אלה המצו

מתוך שיעורו השבוע של
הרה"ג רבי נחום מאיר גערמאן שליט"א
ר"מ ביישיבתינו הק' ~ מתיבתא עץ חיים דבאבוב

שנת תשפ"ה לפ"ק

פרשת בהר - בחקותי שנה כ"א גליון כ"ח (תרע"ט)

לפרשת בהר

הר סיני הוא כמו בריאה, ומה שאמרו
אז הוה כמו תנאי בשעת הבריאה

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר (כה, 6).

ומקשה רש"י, מה ענין שמיטה אצל הר סיני. ובספר אמרי יוסף^[א]
[להג"ר יוסף משה טייכער ז"ל אגד"ק טשטש, זלנין ופרעמישלן]^[ב] (נפרשטני, ד"ה
נפסקו וידבר ה') כתב לפרש על פי דאיתא בזהר (לך נך פט), דקוב"ה ברא
עלמא להנהיג אותה בדרך הטבע, ואם שמצינו לפעמים שהקב"ה משנה
הטבע, על זה היה תנאי מיד בשעת הבריאה, שבדבר הזה ולאיש הזה
ישונה הטבע. ומה שלא התנה בשעת הבריאה, שוב אינו משנה.

והנה כאן נאמר (סס, כה) וצויתי את ברכתי בשנה הששית, ועשת
את התבואה לשלש השנים, והוא חוץ לדרך הטבע, ולא מצינו שהתנה
הש"ת מזה בעת הבריאה, ואם כן איך ישונה אחר כך.

אך יש לומר, דבמתן תורה נעשה כמו בעת הבריאה, דהרי כל העולם
היה תלוי על ששי בסיון, ואם לא יקבלו התורה יחזיר העולם לתוהו
ובוהו (סצמ פס), על כן אז היתה בריאה חדשה, ואז היה יכול להתנות כמו
במעשה בראשית. וכן היה אז התנאי, דבשנה הששית יתברך התבואה
לשלש השנים.

ואם כן צריך להודיע, זאת ענין שמיטה להר סיני, לומר לך שבשעת
מתן תורה היה התנאי עבור השמיטה, שיעשה התבואה לשלוש שנים,
כדי שיוכלו לקיים מצות שמיטה, ושפיר שייך שמיטה להר סיני, עכ"ה.

ועל מה שכתב בספר הנ"ל דבמתן תורה נעשה כמו בעת הבריאה,
יש להביא מה שכתב בספר מאיר עיני חכמים [אוסטראווא] (מהדו"ק סי' י"ח)
אודות קירבות משה לגבי מרים אחר מתן תורה, בהקדם מה דאיתא בגמ'
(נחמס קא): מיתבי מרים מי הסגירה, אם תאמר משה, זר הוא, ואין זר
רואה את הנגעים, ואם תאמר אהרן הסגירה, קרוב הוא, ואין קרוב רואה
את הנגעים וכו', יעו"ש. ומקשים העולם, הלא גם משה היה קרוב כמו
אהרן, ולמה הוצרך לומר גבי משה טעם זה, הול"ל בקיצור משה ואהרן
קרובים הם, ואין קרוב רואה את הנגעים. ועי' בחידושי אגדות מהרש"א
(שם קכ. ד"ה ואין) מש"כ בזה.

וכתב הגאון מאוסטראווא צ"ל ליישב, דהנה לכאורה קשה אהא
דקאמר אהרן קרוב הוא, ומהאי טעמא לא היה יכול להסגיר את מרים,
הלא קי"ל (נחמס כג.) גר שנתגייר כקטן שנוולד דמי ובטל הקריבות, וא"כ
גם כאן אהרן ומרים הלא נתגיירו בעת קבלת התורה, ועי' במס' יבמות
(מו. גר שזל וכו' נאזמיטו שזל, ונש"י סס), ושוב לא היו קרובים ושפיר היה
יכול אהרן להסגירה ולראות הנגעים. אך יש לומר לפי מש"כ בספר גור
אריה פרשת ויגש (נחמס מו, ה) דבשעת מתן תורה לא היה שייך דין גר
שנתגייר כקטן שנוולד דמי^[ב], דהא דאמרינן דכקטן שנוולד דמי, היינו דוקא

א. נדפס על ידי נכדו מוה"ר חיים שלמה קעניגסבערג ז"ל חתן מוה"ר ישעי' דוד קעללמאן ז"ל (אזני של מוה"ר יחזקאל קעללמאן ז"ל, לא הניח זש"ק ע"כ מזה להזכירו).
ר' ישעי' דוד היה חסיד אצל כ"ק מרן בעל קדושת ציון וצוק"ל הי"ד ועל כל דבר גדול וקטן שאל את פי מורו ורבו איך לעשות ולהתנהג. וכ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק וצוק"ל סיפר שפעם א' שאל ר' ישעי' דוד את פי כ"ק אדמו"ר בעל קדושת ציון וצוק"ל הי"ד אם יקנה ביטוח [אלימזעניס] בעד שדותיו מפני גניבות ונגד
אש וברד. והשיבו הקדושת ציון וצוק"ל, ביטוח על גניבה ועל שריפת אש תקח בעד שדותיך, כי אלו בידי אדם בעלי בחירה, ואולם אחריות על הזיקות של
ברד לא תקח, כי הדבר תלוי ביד ה', ונגד ה' אין צריכים להיזהר, ואף אסור לעשות פעולות להיזהר ולהישמר ממנו, רק צריך האדם לשים בטחונו בה' כי כל
דעביד רחמנא לטב עביד, וידע נאמנה שאם נגזר על אדם שיהי' לו הפסד, א"א למנוע אותה ולהישמר ממנה, ואם יש רצונו ית', ישמור את שדותיו אף בעת
ירידת הברד, כי אין לה' מעצור להושיע והוא הנותן כח לעשות חיל.

ויהי בשנה שלאחר' ירד ברד כבד על הארץ, והחריב כל השדות והפסיד כל תבואות השדה, אך שדות ר' ישעי' דוד פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו, רק
עמדו תבואות השדה עודם באיבם. וכל הגוים אשר ישבו בעיירות שבמחוז ההוא, נקבצו באו לראות כמו עיניהם גודל הפלא ופלא הזה, ונגרם מזה קידוש
שם שמים רב. וכשבאו האפוסטורופסים והפקידים של חברות הבטחון לשום ולהעריך את הזיקות השדות אשר נתקלקלו מהברד, נשתוממו בראותם שדות
ר' ישעי' דוד אשר השאירן הברד, ואמרו בשפת פוליש "זשידאווסקי פאלע צאט בוסקי!" [שדות סיהודי מלאים נפלאות הנוולן].

ב. מעוטיר בהסכמת הגה"ק בעל בית יצחק זצ"ל. חיבר ספרים הרבה ובניהם אילת אהבים, ושערי עזרה (על שו"ע אה"ע סי' י"ז).

ג. בספר משך חכמה פרשת ואתחנן (ד"ה שזנו לנס) חולק על זה וס"ל דעריית דמקודם מתן תורה כיון שנעשו גרים מותר להינשא להם, כיון דגר שנתגייר
כקטן שנוולד דמי ולא שייך קירבות. ומתיר בזה מה שהוקשה להחתם סופר (ע"ז סד. ד"ה אקילו) שכתב יגעיית הרבה ולא מצאתי מנא להו לרבנן (נחמס כג.) הא
דגר שנתגייר כקטן שנוולד דמי. אמנם על פי האמור נחא, דמסתמא היו ליוצאי מצרים נשים הרבה שהיו מאותן שאין בני נח מזהרין עליהן, ועמרם יוכיח
שגדול הדור היה ונשא דודתו, וכן אמרו בימא פרק יוהכ"פ (יומא עה.) בהנך דאסירי לא פריצי בהו, ועיין רש"י שבכו על הנוספות [נלומה, אומן שזיו נאקרום לנני
נתן, ואם לא היו רגילין לא היו בוכין, ואיך אמר רחמנא אחר מתן תורה שובו לכם לאהליכם ואין אהלו אלא אשתו (מיו"ק ז), הלא אלו שנשאו קרובותיהם

ובספר גבעת פינחס [להג"ר פינחס הלוי ביללענדער ז"ל אבד"ק סערענטש] (פרשת אמור ד"ה זכרון מועד) כתב ע"ד חידוד, דלכאורה יש לדקדק אמאי לא אמרינן זאת אומרת כפאו ותקע יצא דומיא דמצה, וי"ל דלכאורה קשה ליה קושיא אחרייתא לשיטת האחרונים^[1] דאפילו באיסור דרבנן אמרינן אי עביד לא מהני (ועיין ש"ך וסמ"ע חו"מ סי' כ"ח) אמאי תוקע לשיר יצא, דהא פשיטא לי דכל תוקע לשיר עובר על איסור דרבנן דהיינו גזירת שמא יתקן כלי שיה, ורק למצוה לא גזרו כמו שכתב המגן אברהם בשם המרמ"פ (סי' מקס"ט סק"ד), אבל בתוקע לשיר שלא לשם מצוה בודאי עובר, ונימא דלא מהני. אמנם ידוע סברת הגאון ר"ז מרגליות ז"ל בספר (שערי אפרים) [בית אפרים (סימן ק"ד, ד"ה ומ"ט כ"ח)] שהעלה דאין אומרים אי עביד לא מהני רק במלתא דבעי כוונה, אבל בדבר דלא בעי כוונה כגון שחיטת חולין וכיו"ב לכולי עלמא אי עביד מהני, דהא המעשה עכ"פ נעשתה, ועי"ש מה שמתרין בזה^[2] קושית המהרי"ט ממשנה דחולין (יד.) [משמטט נשתטשטיטו כשרה].

ומעתה כיון דשלחו לאבוא דשמואל כפאו ואכל מצה יצא, דלא בעי כוונה, שפיר אמר רבא לשיטתו דס"ל (תמוז ד.) דאי עביד לא מהני, אפילו הכי זאת אומרת התוקע לשיר יצא, ולא אמרינן ביה אי עביד לא מהני אף דעבד איסור דרבנן, כיון דלא בעי כוונה, וכסברת הגאון הנ"ל.

לישב הסתירה דר"ש פעם ס"ל
דהולבין אחר מחשבה ופעם לא

את שבתתי תשמרו וגו' (כו, ג).

בקובץ תל תלפיות (תלג ג' אות ד') כתב הרה"ג ר' אליעזר דייטש מהאנאשאוויץ זצ"ל לתרץ קושית הרה"ג ר' פינחס ביללענדער

היכא שהתגייר ברצונו הטוב, אבל אם כפאוהו לא אמרינן כקטן שנולד דמיל^[3]. ולפי"ז שפיר נוחא, דהא אמרינן בשבת (פמ.) ויתניבז בתחתית ההר, מלמד שכפה עליהם ההר כנגית, וא"כ הוי הגירות בעל כרחם, ואז לא אמרינן כקטן שנולד דמי וממילא לא בטל הקירבות, ושפיר קאמר הגמ' אהרן קרוב הוא, ואינו רואה את הנגעים. אך כל זה תינח רק לגבי אהרן שהיה תחת ההר^[4], משא"כ במשה רבינו ע"ה שהיה על ההר וקיבל תורה מסיני, שלא ע"י כפיה, שוב לגבי ידיה שפיר שייך הדין דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ובטל הקירבות עם מרים אחותו, ושפיר היה יכול לראות הנגעים מצד פסול קרוב, ולכן קאמר לגבי משה טעם אחר דלא הוה יכול לראות הנגע של מרים, משום דהוה זר ואין זר רואה את הנגעים^[5], עכ"ד^[6].

ובספר משך חכמה פרשת ואתחנן (ד"ה שזו נס) חולק על זה (ואם סג"ה אות ג') וס"ל דעריית דמקודם מתן תורה כיון שנעשו גרים מותר להינשא להם, כיון דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ולא שייך קירבות, ע"כ.

ולפי דבריו י"ל עוד טעם למה בקבלת התורה נעשה כמו בעת הבריא, דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי נקראו ברי' חדשה, וא"כ מועיל כאילו התנה בשעת הבריא, ודו"ק.

לתרין למה אמרינן בתקע לשיר דיצא, הא עבר על איסור דרבנן ולא מהני לרבא דאמר במסכת תמורה דלא מהני והעברת שופר תרועה וגו' (כה, ט).

איתא במסכת ראש השנה (מט.) שלחו ליה לאבוא לשמואל כפאו ואכל מצה יצא, אמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא.

צריכין לפרוש מהם, וע"כ דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, עכ"ד. וראה עוד בספר אלף המגן פרשת בלק (אות ט').
ד. עיין בספר אלף המגן פרשת בהעלותך (אות ט') מה שכתב הגור אריה לתרץ בזה דברי הגמ' (יומא עה.) עה"פ (יא, י) וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו, על עסקי משפחות שנאסרו להם, והא קי"ל (יעמז נג.) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, וגר נושא אחותו (סנהדרין נט.), עיי"ש.
ה. בספר מותיב ומפריך [לפר"י יוסף מאומים ז"ל] (סי' ר"ד) הקשה, שהוא נגד מקרא מפורש בתורה בפ' יתרו, שנאמר (שמות יט, כד) ועלית אתה ואהרן עמך, הרי שגם אהרן היה על ההר ורק עם מחיצה אחד למטה, כמו שכתב רש"י ז"ל שם. וכתב כי פעם כשהיה בצוואת חדא לשאוף אויר צח בקיץ עם הגאון מוה"ר יונתן שפי"ר זצ"ל אמר לו הערה זו, והשיב לו הגאון, שנראה מהכתוב שגם משה רבינו ע"ה לא היה על ההר, דכתיב (שמות יט, כה) וירד משה אל העם ויאמר אליהם, ותיכף נאמר עשרת הדברות. וכתב על זה המחבר ז"ל, שאינו ראיא מזה, כי באמות בעת שאמר הקב"ה עשרת הדברות היה משה על ההר, אבל אחרי כן שרצה לאמור, מוכרח היה לירד מן ההר, עכ"ד. ועלה בדעתי בס"ד ליישב קושייתו, שאין כוונת הגאון מאסמראווא זצ"ל לומר שהיה אהרן למטה ממש יחד עם כל בני ישראל, רק שלא היה למעלה ממש, ולמטה ממש נמי לא היה, שהקב"ה הגביה החלק אשר משה רבינו ע"ה היה עליו, אבל החלק שהיה אהרן עליו היה תחת זה, ובזה אין דבריו נגד מקרא מפורש, ואני שפיר.
ו. וכ"כ בספר בלי חמדה (קו"ל לפ' יגש אות ח'). ועי' בספר שו"ת אמרי בהן [לגאון מוה"ר יחיאל מיכל הכהן האללענדער ז"ל דומ"ץ טארנא] (מ"א סימן י"ב ד"ה ועי"ד המהר"ל, וד"ה ונעיק, וד"ה ולמנס, וסימן י"ג) שמאריך הרבה בזה הענין, עיי"ש.
ז. ובספר שב שמעתתא (הקדמה אות ח' ואות ט' ד"ה טרס) כתב נפלאות בענין מה שלא אמרינן דין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי אם קיבל הגירות בכפיה, עיי"ש. ומדבריו (סס אות ט') למדנו דגבי משה רבינו ע"ה לא אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, כיון שנתנית התורה היה על ידי כפיה. ויש להעיר קצת, דמדברי המאיר עיני חכמים הנ"ל נמצאנו למדים דגבי משה רבינו ע"ה שפיר אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, דכיון שלא היה אצלו כפיית ההר, מאחר שהיה על ההר ולא מתחתיו.

ואפשר לבאר בס"ד, עפ"י דברי השב שמעתתא עצמו לעיל מיני' (סס אות ז') שכתב כי מלבד שהקב"ה הכריח אותנו לקבל התורה על ידי כפיית ההר, כפה אותנו גם לקבל התורה על ידי המן, והוא דאיתא בילקוט ראובני (פ' בשלח) כי שר התורה המטיר המן לישראל, וזה היה להם הכרח לקבל התורה אף נגד רצונם, דכיון שאכלו המן שבא משר התורה, שוב לא היה להם נטיה ותאוה חומרית, רק תקוע היה בלבם אהבת התורה והמצוות. ושם שר התורה הוא יפ"ה העולה בגימטריא קצ"ה, ולכן אמרו (נמלך נא, ט) ונפשנו קצ"ה בלחם הקלקל, דהיינו שקצו ומאסו במן ובתורה, עכ"ד. וכן כתב גם בספר מניד משרים (פ' בשלח ד"ה ואלא נפשתא) שהמן שאכלו ישראל היה הכרחי לקבל התורה בלי שום בחירה, עכ"ד. ואם כן לפי דבריהם, אין הכי נמי שמשה רבינו ע"ה לא היה גבי כפיית ההר, אמנם בכל זאת שפיר היה קבלת התורה אצלו בהכרח, דכיון שאכל המן, גרם לקבל התורה אף נגד רצונו, ומטעם זה כתב השב שמעתתא כי גם גבי משה רבינו ע"ה לא אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, שהרי גם הוא לא נתגייר מרצונו הטוב, והבן.

עוד יש להעיר על דברי המאיר עיני חכמים, דבמס' ר"ה (פה) למידין דקרובים כשירים לעדות החודש, דכתיב (שמות יב, ג-ב) ויאמרו ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמור החודש הזה לכם, עדות זו תהא כשרה בכם. הרי דמשה ואהרן אכן היו קרובים, ולא בטל הקרבות של משה מחמת גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. ויש ליישב בפשיטות, שהרי כתיב בפירוש בארץ מצרים, דהיינו שהיה לפני זמן קבלת התורה ועדיין לא נתגיירו, ולכן היו קרובים.

ח. עי' בספר שרי חמד (כללים) מערכת כ' (כלל ל"א) שכתב אריכות בענין זה.

ט. ראה בספר מנחת חינוך (מאה ל"ב) מוסך השבת, במלאכת הוצאה, אות ב' (ד"ה ואכמוז לך קושיא).

לכבוד יומא דהילולא של

הג"ר חיים קלוגער זצ"ל אבד"ק טשעביץ^[1], כ"ז אייר
יש בה לישראל ע"י תפלתם לבטל רשעת הגוים

והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים (כו, יג).

בספרו פרי חיים (פרשת חקוקים) כתב על מה שמזמרים בזמירות לש"ק (נפיש צוואו מאדוס) ויו נצחם מלבושיו להאדים בכחו הגדול יבצור רוח נגידים הגה ברוחו הקשה ביום קדים. וז"ל, הנה דוד המלך ע"ה אמר בתהלים (עז, ה-ו) יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדמות. ועתה פתוחי יחד בכשיל וכילפות יהלומון, היינו שכל כוונת אותו רשע ה' רק להכעיס ולהלחם בעליון, כמו שאמרו על פסוק (איס, ג, יז) בצע אמרת, ומתרגמין בזע פרפורין דילי, ר"ל שאותו הרשע גידע את הפרוכת ונעשה נס שהתחיל הדם לבצבץ, וכסבור אותו רשע שהרג א"ע, ולזה התפלל, ויו נצחם מלבושיו להאדים, ר"ל שתשיב להם גמול מעשה ידיהם להאדים מלבושם, מדה כנגד מדה ולהוריד לארץ נצחם, וסיים הכתוב בכחו הגדול יבצור רוח נגידים, ר"ל שאפילו אני איני כדאי לזה, אולם למענך עשה, ובכחך הגדול תראה להם. ע"פ (כו, יג) והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים, ופירש"י ז"ל יכול לא תראו ממני ת"ל והייתי לכם לאלקים, עפ"י מה שאמרנו לעיל (נפרשת צהר ד"ה א"י) שניהם נכון והפסוק נדרש מסיפא לרישא והייתי לכם לאלקים שתראו ממני ואעפ"כ והתהלכתי בתוכם, היינו שכל גזירותי יהיו תולים בכם שאם תרצו תבטלו אותם כמו פיקם, וזהו והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים, וק"ל.

על ידי חידושי תורה מיחדים באור תורתם כל העולמות

אלה המצות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני (מ, לד).

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין, לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך (שיר השירים א, ג-א).

כתב בספה"ק דגל מחנה אפרים (לקוטים ד"ה ישקני) וזלה"ק, ויש לפרש בדרך רמז ויבואר מהיכן נמשך שצדיקים השלימים הם חלושים בכח יותר משאר בני אדם, כדאיתא בזה"ק (פרשת נחלה) שיש כמה מיני מזוני מזונא, דכל בני עלמא הוא מזונא גס ועב, והוא מזונא דאיתי יתיר מלעילא הוא מזונא יתיר דיקי, ומזונא עילאה יתיר מכלא, הוא מזונא דחברייא, והוא מזונא דאיתי מחכמה עילאה וכו' יעויין שם.

וממשיך, וזה יש לומר שרימו שלמה המלך ע"ה בפסוק זה ישקני לשון מזונות כמו (צלאשית מא, מ) ועל פ'ך ישק כל עמי, והיינו ישקני מנשיקות, שיוון ממזונות, פיהו, היינו מחכמה, על דרך (משלי לא, טו) פיה פתחה בחכמה, כי טובים דודיך וידידותיך מיין, היינו מכל מיני מזונא הנכלל בכלל יין, כידוע שכל הסעודה נקרא על שם המשתה, כמו שכתוב (אסתר ה, ו) במשתה היין, לריח שמניך טובים, על דרך דאיתא^[2] שלשון הזה"ק הוא מסוגל לנשמה אף שאינו מבין כלל מה שאומה, כמשל (פיקי

מסערענטש זצ"ל, וז"ל המקשן (מל מלפיות חלק ג' סימן קט"ו), שבת (עו, ר') שמעון אומר כולן ברביעית ולא נאמרו שיעורין הללו אלא למצניעיהן, ופירש רש"י דלית ליה לר' שמעון שהמצניע חייב אכלשהו, וסבירא ליה מצניע עצמו בעי שיעור זוטא ושאר אדם ברביעית, וכן הוא לעיל ע"ה ע"ב. וקשה לי הלא ר' שמעון אויל בתר כונה בכל מקום, בפסחים כ"ה, בשבת מ"ג ברש"י ד"ה ובלבד, ומהאי טעמא כתב הריטב"א במכות דכלשהו למלקות משום אחשביה, וכן סבירא ליה בסנהדרין וארב לו עד שיכווין לו, גם לית ליה מוקצה דלא מקצה אינש מדעתיה מידי דחוי ליה, הרי דעיקר אצלו הכונה, ואיך מהפך כאן שיטתו נגד הת"ק דסבירא ליה דמצניע לא בעי שיעור מטעם אחשביה, דבשבת כולי עלמא מודים משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה, ואתי ר' שמעון ופלגי דלא מהני אחשבה ובעי שיעור גם למצניע אתמהא וצ"ע^[3], עכ"ל.

ובספר בינת ישיבך [לגא"ר ישכר צער קאטן זצ"ל אבד"ק סענשאלרן] (ליקוטי משנות סימן ט')^[4] כתב וז"ל, נראה מה שמביא המקשן לחזק קושיתו זה היא יישוב לקושיתו, דר' שמעון דסובר בשאר איסורים כלשהו למלקות משום דאחשביה (ממט יג), סובר דבשבת דכתבה התורה מחשבת (צ"ה יג: מנגה יג), צריך להיות אחשביה לכולי עלמא, ומחשבת עצמו בטלה אצל כל אדם. דרק בשאר איסורים דלא כתיב מחשבת, לא הקפידה התורה רק על מחשבתו, אבל בשבת הקפידה התורה על מחשבת כולי עלמא. ורבנן סברי דבשאר איסורים לא מהני אחשביה, אם כן בשבת דכתבה התורה מחשבת, על כרחך לאו על מחשבת כולי עלמא, דהא כן בכל האיסורים הוא, רק על כרחך דהקפידא על מחשבתו, וא"ש הכל^[5].

לפרשת בחקותי

לכבוד יומא דהילולא קדישא של

הרה"ק ר' חיים מקאסוב זצוק"ל, כ"ה אייר

עצה לשלום על החוקים

אם בחקתי תלכו (כו, א).

בספרו תורת חיים כתב דכל דבר שבעולם יש חק וזמן, כמו שאמר הכתוב (מלכים א, ח) חק נתן ולא יעבור, אלא כשישראל הם זוכין הם יכולים לשלוט על החוקים, כמו שמצינו אצל יהושע שאמר לחמה דום (יהושע י, יג). ועל ידי מה הם זוכים לשלוט, על ידי שהם מתקנים יסוד ומלכות שהם נקראים גם כן חוקים. כי חק הוא לישנא דמזוני (צ"ה טו), הוא בחינת יסוד שהוא משפיע. וגם חק היא בחינת מלכות. וזה שאמר הכתוב, אם תתקנו החוקים, דהיינו יסוד ומלכות, אז תהיה לכם הליכה בחוקים הנ"ל.

י. וכן הקשה הג"ר יוסף ענגיל זצ"ל ראב"ד קראקא בספרו בית האוצר כלל מ"א אות כ"ג (ד"ה דע [מלמלים]).

יא. נעתק מקובץ תל תלפיות חלק ג' סימן י' (קונטרס ג', ט"ז משני שנה מתי"ה לפ"ק), יצא לאור בק"ק ווייטצען ע"י העורך הג"ר דוד צבי קאמפצבורג זצ"ל.

יב. וראה מה שכתב המחש"א במסכת מנחות (כט, ד"ה מלאו להקצ"ה) בענין מחשבה.

יג. ראה מה שכתב עליו ב"ק מרן אדמו"ר הראשון זצוק"ל בהסכמתו לספרו בזה"ל, ועברתי בין בתרי אמרתו והנה הם חיים למוצאיהם, כי מלהיב לבות אחינו בני ישראל בתוכחת מוסר וסולל מסילה להורות דרך החיים, והרב המחבר ה"י מהחסידיים הגדולים והמפורסמים, והתחמם כל ימיו באור של הצדיקים בדורו אשר הנם בארץ החיים נ"ה הרה"ק מקאפזין זצוק"ל, והרה"ק מלוצקין זצוק"ל, ע"כ. וגדולי דורו העידו על גדולתו, כמו שמוזבא שחרה"ק ר' ישכר בער מראדאשיץ זצוק"ל, הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל, והרה"ק בעל תפארת שלמה מראדאמסק זצוק"ל נתנו מהודם עליו בסמיכת כל כוחם עליו. ומקובל מאנשי אמת דק"ק קרשאנוב שחרה"ק הר"ר בער מראדאשיץ זצוק"ל הנ"ל אמר להם בפה מלא, למה לכם לנסוע אלי, הלא יש אתכם שם ר' חיים משעבינער שהוא פועל ישועות. יד. ראה מה שכתבנו בספר תורתנו מגן על עניני ל"ג בעומר מאמר י"ח (ד"ה ללמוד הכנה וזהו וכו') שהבאתי הרבה מראי מקומות על זה.

מתגרה להרבות מחלוקת ביניהם^[טז], כי א"א לעולם בלא מדה זאת^[יז] וכיון שלא תמצא בקדושה ע"כ תמצא בטומאה. וע"כ כתיב (שמות י, 6) ויהנו ברפידים, ודרשו חז"ל (סנהדרין קו) ברפיון ידים, שרפו ידיהם מד"ת, שהידים מרמוזים על פלפולא דאורייתא ומשקל ומטרי בשמעתתא, כמו שדרשו חז"ל (צ"ק צג). על פסוק (דברים ל, 2) ידיו רב לו, וה"נ מכיון שנתעצלו ורפו ידיהם כתיב (שמות י, 6) דויצמא שם העם למים, כי לא הסתפקו במה שבידם, ע"כ כפירים רשו ורעבו, אבל ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב (מלאים לה, יב), ומכיוון שצמאו למים התחיל המחלוקת שלא לש"ש, ע"כ קרא למקום ההוא משה ומריבה (שמות י, 10), ועי"ז ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (ס, 15), ברפיון ידיהם הנ"ל, שכל זמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו כידוע (צ"ר ס"ה, ט).

ועי"ז רמז הפסוק (שמות י, 6) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו, ודרשו חז"ל (ר"ה נט). וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומכונים לבם לאביהם שבשמים מנצחים ואם לאו נופלים. והכוונה בזה להנ"ל שכל לומדי תורה מכונים בשם משה, ואמר כאשר ירים משה ידו בפלפולא דאורייתא להיות ידיו רב לו בלי עצלות אזי וגבר ישראל, שכיון שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו, אבל אם יניח ידיו ומתעצל אזי וגבר עמלק ח"ו. ועי"ז כתיב וידי משה כבדים והולכים בכבודו ובעצלה אזי ויקחו אבן, שהוא הנחש ס"ם, אם אבן הוא נימוח (קידושין ז), וישימו תחתיו, תחת שהי' מחלוקת דקדושה. ועי"ז אמרו חז"ל כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים לבם לאביהם שבשמים, דידוע היצ"ד נקרא לב כמו שדרשו חז"ל (פרקו נה). בכל לבבך בשני יצריך, ובשעה שעוסקים בתורה אזי מכניסים הטומאה אל הקדושה ונעשה לו ס"ם חיים (קידושין ט), שהס"ם בעצמו שהוא מלאך המות נעשה חיים, כך שמעתי מפה אדמו"ר בעל ספר הפלאה אב"ד דק"ק פ"פ דמיון נ"י^[יח]. ונמצא שמשעבדים גם לבם היצ"ד, לאביהם שבשמים ואז נוצחים וההיפך בהיפך ח"ו, עכ"ל החת"ס.

ואולי י"ל בס"ד דלכך נקראת ספר מלחמות ה', שהקב"ה רוצה שתעשה מלחמה, שזה אחד מהדברים שא"א לעולם בלא הם, ובמה תעשה מלחמה בספר הזה, במלחמתה של תורה, בפלפולא דאורייתא.

דעני אלעזר כ"ה) הנכנס לחנות של בושם אף על פי שלא לקח כלום מכל מקום ריח טוב קלט עמו, כך הוא ממש בהחולק למקום והיכל שהצדיק בו אי אפשר שלא יקלט איזה ריח טוב מריחא דצדיק, אף שאינו מבין כלל מאמירת הצדיק, והוא שמרמוז לריח שמוניך טובים (ס"ה 6, 6), היינו הריח מהחכמים השלימים (כמו שזממין על רש"י שמן משחת קודש), כמו שפירש רש"י (שופטים ג, כט) על כל איש שמן - גבר דרשים, והיינו החכמים הרשומים טובים לקבל ולקלוט מהם ריח טוב כנ"ל, שמן תורק שמן, שמן היינו שם טוב, על דרך (קבלה ז, 6) טוב שם טוב משמן טוב, והיינו שמם הטוב הולך בכל העולם^[יט], ונמשך מטלטולם ממקום למקום, כמו שמן שנירק מכלי אל כלי, והכל הוא שמן, היינו שכל מה שעושים הוא למען שמך הגדול והנורא, על כ"ן עלמות אהבוך, כ"ן מספר ע', והוא על דרך ע' אנפין לאורייתא (וגם עשה רש"י שצנעס מיקוים), והיינו על ידי תורתך וחידישים שמוחדשים עלמות אהבוך, עלמות היינו עלומות, אהבה גימטריא אחת, והיינו שמיחדים באור תורתם כל העולמות, והמשכיל יבין, עכ"ל.

גודל כוחן של תלמידי חכמים

ולזה יש לקשר מה דאיתא בדרשות חתם סופר חלק א' (דף קפ"א) בדרוש לפרשת זכור (שם מקי"ד לפ"ק) על מה שאמרו רז"ל במסכת ברכות (פד) תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, וכתב כוונה נכונה בזה וז"ל, דהנה כי כל המדות נבראו מאת הבורא ית"ש, מדות הבורא והעזות הגאווה והענוה והשלום והמחלוקת, וא"א לעולם בלי שום מדה מהמדות, וא"א לומר שתעקר מדה א' מכל וכל, אך ראוי להשתמש בהם במקומות הראויים. והנה המחלוקת נאה ויאה לעוסקי בתורה ופלפולה, ועולים בהר ה' ומקום קדשו, זה יאמר לפי שכלו וזה לפי שכלו, עד כי יכריח א' את חבירו להעמידו על האמת, כמחלוקת שמאי והלל, ועי"ז לא יהא אחיזה לקליפה לגרום מחלוקת בעולם, כי הטרודים בעבודת ה' מסתפקים כמה דבידיהם, ואינם משתוקקים למה שאינו שלהם, ומדריכים דורם בדרך הישרה, ועד"ז מרבים שלום בעולם, שמחלוקותם גורם הסתלקות אחיזת הנחש הקליפה.

אמנם בשעה שמתעצלים מלעסוק בתורה ופלפולה ושלום ביניהם, מתעוררים תאותם ואינם מסתפקים במה שיש להם, ולבם פנוי לפנות אחרי הבלי העה"ז ופתיו, ומתקנאים איש ברעהו, והנחש

מו. כמו שכתב בספה"ק דברי יחזקאל (שינאווא) [ל"ג נעומר] עה"פ (מלאים צג, יד) שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו ש"ת שתולים בבית ה', שבי"ר ר"ת ש'מעון ב'ן יוחאי, דמבקשים אנחנו מהבית ש' דאורות הקדושים של רשב"י וחרביו השתולים בבית ה' בעולם העליון. בחצרות אלקינו, לאותן העומדים מרחוק מבית ה' שהם בחצרות אלקינו כמו החצר הוא לפני הבית כן עומדים מנגד, יפריחו מריחו ויפיעו בתוכנו.

מו. אולי לכך אמרו חז"ל (שנ"ג ז) דליבא כתובה דלא רמי בה תיגרא, כי הכתובה והנשואין הם יסוד העולם, וא"א בלא תיגרא, על כן צריכין המתקה ע"י התורה.

יו. ובזה יש לפרש גם סיפא דקרא דאיתא במסכת קידושין (ז) את והב כסופה הרב ותלמידו שמפלפלים זה בזה ונעשים שונאים זה לזה ואח"כ נעשים אוהבים, כי ע"י הפלפול מבטלין כח אחיזה בקליפה כנ"ל. ואולי לכך מורין בקשת בל"ג בעומר להורות שע"י הלימוד לא יהי' קשת המלחמה, וכן אומרים (נפיוט נר יומאי) וחרב הוצאתה מתערה שלפת נגד צורריך, וכן הוא הבריאה גוף ונשמה שיש מחלוקת ביניהם, וכן יצר הרע ויצר טוב יש מחלוקת ביניהם.

וכן יש לפרש בזה חרב על חברים, אם לומר בר כבד (מנחם ז), דאם לומד בלחוד חסר כח המחלוקת של פלפול דאורייתא אז בא החרב, מחלוקת של חרב, ונזכה ללמוד וללמד ועי"ז יהי' שלום בעולם, וד"ל. וזה ה' עוז לעמו יתן (מלאים נט, יב), אין עוז אלא תורה, וגם עזות של תורה, מלחמה, ה' יברך את עמו בשלום.

יח. עי' בספר המקנה קידושין (ל, ד"ה ושמם), ובספר פנים יפות פרשת בשלח (שמות י, ט), ופרשת חקת (צמדנר יט, ג - ד"ה צילקוט וכו') מזה.

תודתנו נתונה לאלו שהשתתפו בהוצאות הגליון

כל מי שרוצה להשתתף בהוצאות הגליון לרגל השמחה שבמעונו או לעילוי נשמת יפנה למכון אלף המגן 347-930-8759 ולהשאיר הודעה תזכר למצות

חלק מהוצאות הגליון נתנדב ע"י הנה"ח מוה"ר פינחס מרדכי גערמאן הי"ו לעילוי נשמת אמו האשה החשובה והצנועה מרת הינדא צירל ע"ה בת הרה"ג מוה"ר בנימין חיים הלוי פעלדמאן זצ"ל נפטרה בשם טוב ביום כ"ו אייר שנת תשנ"ו לפ"ק - תהא נשמתה צרורה בצרור החיים

ישלם ד' פעלם ותהי משכורתם שלימה מעלם ד'